

Friedrich-Ebert-Stiftung, împreună cu Asociația pentru Politică Externă, vă propune un Newsletter pe subiecte de politică externă și integrare europeană a Republicii Moldova. Newsletter-ul este parte a proiectului comun „Dialoguri de politică externă”.

foreign policy association
APE
asociația pentru politică externă

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

NEWSLETTER

BULETIN LUNAR • DECEMBRIE 2022 • NR.12 (202)

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Newsletter-ul este realizat de Mădălin Necșuțu, redactor-coordonator

TEMELE EDIȚIEI:

1. Forumul de Integrare Europeană a Republicii Moldova 2022
2. Panel I: Statutul Republicii Moldovei de țară candidat la UE: maximizarea oportunităților pentru o integrare deplină - priorități și perspective
3. Panel II: Reforma sistemului de justiție și lupta împotriva corupției la nivel înalt: progrese și obstacole
4. Panel III: Reforma sectorului de securitate și apărare: priorități strategice

Știri pe scurt:

 Ministrul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Andrei Spănu, a scris pe 18 decembrie pe contul său de Telegram, că pentru prima dată în istoria Republicii Moldova, malul drept al Nistrului nu va consuma gaze livrate de Gazprom. El a precizat că „pentru luna decembrie, SA Energom, conform deciziei CSE (Comisia pentru Situații Excepționale – n.a.), va vinde 100 mln m3 de gaz către MoldovaGaz, la prețul mediu de 1.108,61 USD/mia de metri cubi”. „Acest preț include toate costurile: costul de achiziție a gazului, costurile de transport și costurile de depozitare pe care le-a suportat Energom. Suplimentar, Guvernul continuă să crească stocurile de gaz și pentru lunile următoare”, a menționat Andrei Spănu. El a precizat că, „în urma acestei decizii, tariful nu se va schimba”, iar „cetățenii vor primi în continuare suport în factură”. Comisia Situații Excepționale a decis, la 16 decembrie, că „SA „Moldovagaz” va procura de la SA „Energom” până la 100 de milioane de metri cubi de gaze naturale, pentru a asigura cu resurse energetice Republica Moldova în contextul reducerii volumului de gaze naturale furnizat de către compania rusească „Gazprom”.

 Președintele Republicii Moldova, Maia Sandu, a venit pe 16 decembrie cu o reacție la decizia Comisiei pentru Situații Excepționale de a suspenda, pe durata stării de urgență, licența de emisie a șase posturi de televiziune - Primul în Moldova, RTR Moldova, Accent TV, NTV Moldova, TV6, Orhei TV. „Decizia are la bază constatările Consiliului Audiovizualului în privința acestor posturi, care arată lipsa unei informări corecte în reflectarea evenimentelor din țară și a războiului pornit de Rusia împotriva Ucrainei și vine să protejeze spațiul informațional național și să prevină dezinformarea”, a declarat șefa statului. Șefa statului a subliniat că, în situația incertă în care se află Republica Moldova, „este foarte important să prevenim orice încercare de destabilizare a țării”. Comisia pentru Situații Excepționale a suspendat licența de emisie pentru șase posturi de televiziune din Moldova, pe perioada stării de urgență. Posturile suspendate retransmit pe teritoriul Republicii Moldova în mare parte conținut al unor posturi TV din Federația Rusă.

 Guvernul Marii Britanii i-a sancționat pe 8 decembrie pe oligarhii fugari moldoveni Vladimir Plahotniuc și Ilan Șor, care se ascund de justiția moldovenească. Potrivit unui comunicat al ambasadei britanice la Chișinău, activele deținute de Plahotniuc și Șor în Marea Britanie sau în oricare dintre teritoriile acesteia de peste mări, cum ar fi Insulele Virgine Britanice sau Insulele Cayman, vor fi înghețate. De asemenea, cei doi nu vor putea intra în Marea Britanie, iar cetățenilor acestei țări li se interzice să facă orice tip de tranzacții economice cu ei. Sancțiunile vin la câteva zile după ce președinta moldovenească Maia Sandu a declarat, într-un discurs ținut la conferința internațională anticorupție de la Washington, că R. Moldova are nevoie ca alte jurisdicții să concluzeze cu organele sale de drept și că va progresa în lupta împotriva corupției „atunci când alte țări nu vor mai adăposti criminali fugari și bunuri furate din alte state”.

Forumul de Integrare Europeană a Republicii Moldova 2022: între privilegiile UE și războiul Rusiei

Cea de-a nouă ediție a Forumului pentru Integrare Europeană s-a desfășurat la Chișinău pe 13 decembrie

Cea de-a nouă ediție a Forumului de Integrare Europeană a Republicii Moldova, organizat de Fundația „Friedrich Ebert”, în parteneriat cu Institutul pentru Politici și Reforme Europene (IPRE), Asociația pentru Politică Externă (APE), în parteneriat cu Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene (MAEIE), a prilejuit discuții

consistente pe toate palierele importante ale parcursului european al Republicii Moldova, dar și despre situația volatilă de securitate regională în care se regăsește astăzi țara noastră.

Astfel, vorbitorii au concluzionat că Republica Moldova se află într-o dublă postură de stat privilegiat, dar și amenințat de războiul

din proximitatea sa. Anul 2022 a fost unul extrem de încărcat în evenimente pentru guvernarea pro-europeană de la Chișinău care a reușit să țină corabia pe linia de plutire în apele învolburate ale războiului din țara vecină, Ucraina. Acesta a creat multiple crize interne pentru Republica Moldova și numai ajutorul Occidentului a salvat Chișinăul de la colaps. ▶

► Cu toate acestea, Republica Moldova a reușit, în iunie 2022, o performanță rară, după numai trei luni și jumătate de la depunerea cererii de aderare la UE, să obțină statutul de țară candidată pentru aderarea la UE. În comparație, unele state din Balcani așteaptă de aproape 20 de ani de ani această ipostază de a deveni țări candidate pentru aderarea la UE.

Republica Moldova Moldova a beneficiat și de o deschidere fără precedent în ultimele decade ale UE de a angaja noi relații cu țările din proximitatea sa estică pe fondul invaziei Rusiei în Ucraina. Bruxelles-ul a trebuit să dea un semnal puternic că valorile democratice europene sunt mai presus de forța militară a Rusiei, iar țările europene au acceptat ca Ucraina și Moldova să primească pe repede-înainte acest statut. Chiar și așa, UE așteaptă, în aceste condiții grele, ca Republica Moldova să implementeze fără echivoc o serie de reforme. Șase din nouă cerințe pe care

Bruxelles le cere Chișinăului se referă la sectorul justiție.

Autoritățile susțin că au îndeplinit aproximativ 60-65 la sută dintre angajamentele asumate față de UE atunci când a primit statutul de țară candidată. O primă evaluare din partea Comisiei Europene va avea loc în lunile iunie sau iulie 2023, iar în toamna anului viitor va fi prezent un raport mai mare de evaluare a Republicii Moldova ca țară candidată. În prezent, sondajele arată că aproximativ 50-60 la sută dintre cetățenii moldoveni sunt favorabili continuării drumul european.

Cu toate acestea, Republica Moldova rămâne extrem de vulnerabilă la capitolul apărare, acolo unde subfinanțarea armatei timp de 30 de ani rămâne o problemă. Acest handicap nu poate fi recuperat peste noapte, astfel că opțiunile Chișinăului sunt restrânse. Fie primește ajutor extrem de consistent din partea Occidentului pe

partea de înzestrare cu echipament militar, fie își face planuri serioase pentru a adera la o alianță militară, respectiv NATO. Dar pentru acest lucru mai trebuie găsite câteva „voturi de aur” în Parlament pentru a schimba articolul referitor la neutralitatea Republicii Moldova înscris în Constituție, iar această va fi misiune foarte dificilă.

Pe lângă toate acestea, Chișinăul are nevoie să rezolve rapid alte două chestiuni importante: securitatea energetică ce poate fi un proiect pe termen mai lung și soluționarea conflictului transnistrean începând cu primăvara anului viitor.

Dar toate acestea, planurile Republicii Moldova de viitor depind în foarte mare măsură de deznodământul războiului dintre Rusia și Ucraina și cine va ieși câștigător din această confruntare și apoi negocierile și condițiile de pace.

Mădălin Neacușu

Statutul Republicii Moldovei de țară candidată la UE: maximizarea oportunităților pentru o integrare deplină - priorități și perspective

Organizatori și participanți la cea de-a noua ediție a Forumului pentru Integrare Europeană, desfășurat pe 13 decembrie la Chișinău

„Integrarea europeană nu este o alegere geopolitică, ci un model de dezvoltare. Este despre cum văd moldovenii viitorul lor, despre ce fel de țară și ce fel de stat își doresc să construiască. Integrarea europeană nu este doar viitorul, dar într-o anumită măsură și prezentul Republicii Moldova”, a declarat Felix Hett, reprezentantul FES în Ucraina și Republica

Moldova, în deschiderea Forumului de Integrare Europeană a Republicii Moldova, desfășurat pe 13 decembrie la Chișinău, și organizat de Fundația „Friedrich Ebert”, Institutul pentru Politici și Reforme Europene, Asociația pentru Politică Externă din Moldova, în parteneriat cu Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene.

„Vedem în viitoarea aderare la Uniunea Europeană o garanție suplimentară pentru securitatea țării noastre. În același timp, ne va fi mult mai ușor să combatem corupția și criminalitatea când vom beneficia plenar de instrumente oferite de cooperarea polițienească sau când vom putea emite mandate de arestare europene, limitând astfel posibilitatea hoților de a se sustrage răspunderii.

Prim-ministra Gavriliță a subliniat că una dintre țintele acestui guvern este întărirea statului de drept. „Țara noastră se află la o răscruce istorică. Este de datoria noastră să folosim această șansă și am toată convingerea că, lucrând împreună, vom reuși!”, a completat șefa guvernului.

De asemenea, premierul **Natalia Gavriliță** a punctat că aderarea la familia UE este un veritabil proiect de țară, pe care actuala guvernare are datoria istorică să îl ducă la bun sfârșit, după ce Republica Moldova a obținut pe 23 iunie statutul de țară candidată pentru aderarea la UE.

„Această nouă postură reprezintă, în primul rând, o garanție a ireversibilității drumului nostru de transformare a Republicii Moldova într-un stat european modern, prosper, bine guvernat, cu o economie rezilientă și o justiție independentă - un obiectiv al unei întregi generații, care depășește limitele temporale ale unui ciclu politic. Pentru prima dată de la dobândirea independenței, avem un veritabil proiect de țară, pe care avem datoria istorică să îl ducem la bun sfârșit, spre binele tuturor oamenilor de pe acest pământ”, a spus Natalia Gavriliță.

Prim-ministra Gavriliță a atras atenția asupra faptului că Republica Moldova se confruntă cu un șir de provocări, printre care se numără războiul hibrid, incitarea la destabilizare, recursul la energie ca armă și dezinformarea privind beneficiile aderării la UE. În acest context, șefa Executivului a subliniat importanța conjugării eforturilor tuturor celor care împărtășesc crezul european, pentru a convinge oamenii că Europa înseamnă

dezvoltare, libertate, securitate și solidaritate.

De asemenea, prim-ministra s-a referit la necesitatea atragerii unor profesioniști, care au cunoștințe în politici publice și sunt orientați spre rezultate, pentru a-i implica în activitățile ce țin de integrarea europeană. „Avem nevoie de oameni care să scrie, împreună cu noi, o nouă filă în istoria Republicii Moldova”, a accentuat Natalia Gavriliță.

Ea a precizat că este importantă valorificarea unor platforme complementare procesului propriu-zis, precum este Comunitatea Politică Europeană, al cărei summit țara noastră îl va găzdui anul viitor.

Priorități, capacități și riscuri în drumul spre UE

În cadrul primului panel al Forumului vorbitorii au discutat despre maximizarea șanselor Republicii Moldova de aderarea la UE și de ce anume este nevoie pentru atingerea acestui deziderat.

Secretarul de stat în MAEIE, **Vladimir Cuc**, responsabil cu integrarea europeană, a declarat că autoritățile Republicii Moldova au îndeplinit

Mantas Adomėnas, viceministrul Afacerilor Externe al Lituaniei

aproximativ 60-65 la sută dintre angajamentele asumate față de UE atunci când a primit statutul de țară candidată.

„O primă evaluare din partea Comisiei Europene va avea loc în iunie sau iulie 2023, iar în toamna anului viitor va fi un raport mare de evaluare a Republicii Moldova ca țară candidată și sperăm că în decembrie 2023 vom ajunge la discuții privind perspectivele clare de aderare a Republicii Moldova la UE, a declarat Vladimir Cuc.

„Republica Moldova, bate la ușa UE de mulți ani, acum ușa este deschisă, chiar dacă coridorul, adică calea pe care trebuie să o mai parcurgem, este destul de lung”, a mai spus Vladimir Cuc.

El a mai precizat că Republica Moldova este într-o nouă dinamică și oportunitate în relația cu UE și este văzută într-un mod cu totul diferit față de acum un an. „Este foarte important să folosim această fereastră de oportunități și să ne mișcăm rapid și calitativ. Pe intern se menține o susținere suficient de mare a populației, între 50-60 la sută, pentru vectorul european”, a mai adăugat el.

Cuc a explicat că UE a stabilit nouă cerințe de implementat până în 2023

de către Chișinău: „Există un plan de realizare a acestora, se lucrează intens pe cele mai importante domenii – reforma justiției și anticorupției, administrația și finanțele publice, drepturile omului. Toate aceste prevederi țin de criteriul politic de aderare, care este un subiect fundamental pentru UE. Provocările pe care le au autoritățile în față țin de multiplele crize care consumă resurse. Al doilea risc ține de capacitățile autorităților”, a explicat el.

Ferestre de oportunitate

La rândul său, **Mantas Adomėnas**, viceministrul Afacerilor Externe al Lituaniei, a declarat că progresele Republicii Moldova pe calea reformelor încep să se vadă în reformarea justiției, lupta anticorupție și depolitizarea instituțiilor.

„Aceste lucruri sunt importante nu doar în procesul de integrare europeană, ci și în restabilirea rezilienței statului, care este importantă pentru viitorul țării. Trebuie să se pună accent pe implementarea reformelor. Iar Lituania, ca stat membru al UE, sprijină și arată solidaritate deplină pentru Republica Moldova”, a declarat Adomėnas.

Oficialul lituanian a mai spus că Republica Moldova este o inspirație pentru alte state și are toată susținerea din partea partenerilor din UE.

„Chișinăul trebuie să țină cont de faptul că această deschidere „nu este pe vecie” și trebuie folosită de urgență și pe deplin, acum, când există această constelație favorabilă: voință politică și disponibilitate pentru noul val de deschidere în UE”, a explicat oficialul lituanian.

Diplomatul a precizat că există riscuri importante în regiune de care suferă Republica Moldova – război fizic în Ucraina și război hibrid purtat de Rusia, manifestat prin șantaj energetic, dezinformare, amenințări de securitate, instigare la revolte în interiorul țării.

„Agresiunea Rusia a pus guvernul să facă alegeri grele, dar rezultatele sunt impresionante. Republica Moldova a realizat mult mai multe în 2022 în domeniul securității energetice decât în cele trei decenii de dinainte”, a punctat Mantas Adomėnas.

El a explicat că integrarea europeană este o cursă de durată lungă și efortul de democratizare și modernizare a țării trebuie să fie permanent și constant.

Calitate înainte de viteză

Jānis Mažeiks, șeful Delegației Uniunii Europene în Republica Moldova, a precizat în cadrul Forumul de Integrare al Republicii Moldova că accentul procesului de integrare trebuie să cadă pe calitatea acestuia și nu pe rapiditatea sa.

„Guvernul și societatea civilă din Republica Moldova au făcut multe lucruri bune după ce țara a primit statutul de candidat. Au fost identificate acțiunile și resursele umane necesare pentru a avansa pe calea integrării europene. Îngrijorarea noastră însă nu ține atât de termenele de realizare

Jānis Mažeiks, șeful Delegației Uniunii Europene în Republica Moldova

a angajamentelor, cât de calitatea procesului. Mai bine să se facă lucrurile calitativ decât să se alerge pentru dead line-uri. Este nevoie să găsim un echilibru între viteză și calitate”, a declarat Jānis Mažeiks.

Oficialul european a precizat că un alt aspect este șansa oferită de un miracol versus munca necesară pentru a obține rezultat durabil. „Da, a fost un miracol că în decembrie 2022 Republica Moldova este țară candidată, pentru că acum un an nimeni nu se putea aștepta la așa ceva. Dar după acest miracol să nu uităm să trecem la treabă și să lucrăm asiduu pentru a obține rezultate”, a mai spus diplomatul.

El a precizat că, în ciuda greutăților din 2022, Republica Moldova a obținut rezultate remarcabile: „Un lucru important la care trebuie să se gândească autoritățile și nu numai este cum să avem un sprijin mai mare din partea societății pentru integrarea europeană. Este important să se explice și să se înțeleagă că procesul de integrarea europeană nu este pentru politicieni, ci pentru societate, pentru binele fiecărui om. Când oamenii vor înțelege și vor simți cu adevărat asta, atunci va exista o forță motrică și presiune pozitivă din partea poporului asupra politicului

și abia atunci integrarea europeană va fi ireversibilă”, a declarat oficialul european.

Reziliență la dezinformare și comunicare strategică

Angela Grămadă, președinta organizației Experți pentru Securitate și Afaceri Globale (ESGA) din România, a declarat în cadrul forumului că planul de acțiuni asumat de Republica Moldova în calitate de țară candidată la UE este unul foarte ambițios, cu termene limită foarte strânse, ceea ce presupune o coeziune și colaborare între

instituții, lucru care în Republica Moldova este uneori defectuos. „Iată de ce una din recomandările cele mai importante este să se pună accent pe această cooperare instituțională”, a explicat ea.

De asemenea, experta a precizat că reforma justiției este cea mai dificil de înfăptuit reformă din gama celor cerute de UE. „Câte ceva se schimbă și se transformă, dar calea nu este ușoară și există riscul ca unele procese să poată fi reversibile, așa cum s-a întâmplat în Georgia sau alte state din Parteneriatului Estic, din cauza unor procese interne din societate”, a declarat Grămadă.

Ea a spus că a doua recomandare pe care o face autorităților este să pună accent pe comunicare strategică în care să fie angajați atât parteneri interni, cât și cei externi. „Există riscul ca pe drum să pierdem cetățenii care încă au rezerve, fiind sub influența unor forțe politice populiste și a unor experiențe anterioare. Întrebarea este de ce autoritățile nu comunică despre elementele pozitive care se întâmplă și de ce nu ies din Chișinău să meargă în regiuni. Lucrurile trebuie să fie simplificate pentru public, iar ostracizarea pe criterii politice trebuie evitată”, a completat ea.

Angela Grămadă, președinta organizației Experți pentru Securitate și Afaceri Globale (ESGA) din România

Angela Grămadă a observat și o serie de vulnerabilități în legătură cu spațiul informațional, dar această situație se poate redresa dacă există dorința autorităților pentru a comunica ce s-a făcut, pentru a nu lăsa loc de speculații pentru alți actori care au alte interese și vor să submineze parcursul european. „E nevoie de o bună comunicare în cadrul Parteneriatului Estic. În martie am văzut opinii divergente – de la Kiev spre Chișinău, sau spre Georgia. Aceste state trebuie să manifeste maturitate politică. Dacă nu va fi această maturitate, am putea sabota oportunitatea unei foarte bune cooperări regionale pe viitor. Trebuie să ne ajutăm noi înșine pentru un viitor mai bun. Schimbarea nu o facem pentru extern, ci pentru noi, pentru a fi mai rezilienți”, a explicat experta.

Angela Grămadă a concluzionat că toate aceste planuri legate de schimbare și reziliență pot fi realizate, și lucrul acesta îl demonstrează Ucraina în fiecare zi, prin angajamentul ferm de a rezista invaziei ruse.

Consens politic intern și un „Pact Snagov” pentru Moldova

Nu în ultimul rând, directorul executiv al Institutului pentru Politici și Reforme Europene (IPRE), **Iulian Groza**, a vorbit despre faptul că decizia de acordare a statutului de țară candidată la UE Republicii Moldova, Ucrainei și Georgiei este răspunsul la războiul purtat de Rusia în Ucraina.

„În 2013 discutăm cu UE despre importanța unei perspective

Iulian Groza, directorul executiv al Institutului pentru Politici și Reforme Europene (IPRE)

europene clare pentru Republica Moldova. Atunci spuneam oficialilor europeni: „Haideți să nu așteptăm să înceapă un război ca să vă schimbați atitudinea față de Republica Moldova, cum a fost în cazul țărilor din Balcani. Dar iată că în acest an decizia a venit ca răspuns la război, care a schimbat contextul de securitate. Partea bună este că percepția UE față de regiune s-a schimbat și UE a demonstrat încă o dată cât de importantă este consistența în ceea ce privește valorile”, a spus el.

El a mai spus că Republica Moldova a mers pe acest drum european în contextul agresiunii ruse în Ucraina, dar acest parcurs ține foarte mult și de procesele care au loc în fiecare țară. „Viteza cu care avansează fiecare țară depinde de meritele proprii și de angajamentele asumate”, a mai spus Iulian Groza.

Iulian Groza a precizat că Republica Moldova în continuare trebuie să asigure calitate în realizarea reformelor asumate față de UE,

ca să oferim argumente pentru a putea deschide negocierile de aderare. „Obiectivul Republicii Moldova este ca până la finalul mandatului acestei Comisii Europene – anul 2024, să înceapă negocierile pentru un viitor Acord de Aderare. Este important că Republica Moldova, Ucraina și Georgia au colaborat mereu în agenda europeană pentru a se ajuta reciproc. Este nevoie să lărgim cadrul de sprijin la nivel național pentru integrarea europeană”, a precizat Iulian Groza.

Directorul IPRE a explicat că cheia reușitei este ca actorii politici care reprezintă comunități și partide să aibă o agendă clară pro-reformă și pro-europeană, evocând Pactul de la Snagov din România, atunci când, în 1995, toate partidele politice au căzut de acord asupra sprijinirii agendei de aderare a țării la NATO și UE. „Când Republica Moldova va avea acest consens, atunci și sprijinul cetățenilor pentru integrarea europeană va crește”, a concluzionat el.

Reforma sistemului de justiție și lupta împotriva corupției la nivel înalt: progrese și obstacole

Sergiu Litvinenco, ministrul Justiției

Una dintre cele mai importante provocări și totodată cea mai spinoasă problemă rămâne reformarea justiției din Republica Moldova. Timp de trei decenii aceasta a fost grevată de interese creptocratice și viciată de o corupție endemică.

La Forumul Integrării Europene de pe 13 decembrie de la Chișinău, ministrul Justiției, **Sergiu Litvinenco**, a vorbit în cel de-al doilea panel al evenimentului despre faptul că Republica Moldova nu poate avansa pe calea integrării europene fără a face pașii necesari clădirii unui stat de drept.

„Din nouă obiective asumate de Republica Moldova față de UE în momentul acordării statutului de țară candidată, șase țin de justiție. În linii mari, autoritățile de la Chișinău sunt în grafic. Mai multe legi sunt deja adoptate sau pe cale de a fi adoptate, toate angajamentele vor fi îndeplinite până la sfârșitul anului”, a spus Sergiu Litvinenco.

El a explicat că în ceea ce privește angajamentele privind dezoligarhizarea, până la sfârșitul

anului Republica Moldova trebuie să aibă un concept despre cum excludem oligarhii din domeniul politic, audiovizual și din economie. „Aici avem experiența Ucrainei, dar și a altor țări. Avem recent și niște sancțiuni internaționale – SUA a impus sancțiuni în raport cu doi oligarhi - Plahotniuc și Șor, după care au urmat și sancțiuni pentru acte de corupție din partea Marii Britanii. Inclusiv mecanismul sancțiunilor internaționale trebuie integrat în mecanismul național de dealigarhizare”, a spus el.

Oficialul a explicat că dincolo de accelerarea luptei cu marea corupție, care ține de procuratură și instanțele de judecată, trebuie asanat și sistemul de justiție. „După realizarea reformei pre-ventingului urmează reformarea Curții Supreme de Justiție. Astfel de reforme nu le poți face fără a avea susținerea partenerilor internaționali, dacă vrei să ai succes, mai ales dacă e vorba despre o reformă atât de sensibilă. Iată de ce unele lucruri merg mai greu, dar nu poți promova o lege de reformă fără a avea o susținere a partenerilor sau fără avizul Comisiei de la Veneția”, a concluzionat el.

Redistribuirea atribuțiilor pe lupta cu corupția

La rândul său, șefa Procuraturii Anticorupție, **Veronica Dragalin**, a declarat că legea va fi aplicată în mod egal tuturor, chiar dacă va fi vorba despre reprezentanți ai actualei guvernări.

„Sunt optimistă în ceea ce privește perspectivele combaterii corupției în Republica Moldova, și asta inclusiv

Veronica Dragalin, șefa Procuraturii Anticorupție

pentru că avem persoane în societate care nu mai tolerează corupția și au suficient curaj ca atunci când li se cere mită să denunțe aceste lucruri, ceea ce ne permite să acumulăm probe și să arestăm corupții. Faptul că cetățenii au încredere și spun că s-au săturat de un sistem corupt ne permite să scoatem persoanele lipsite de integritate din sistemul de justiție și din instituții”, a explicat ea.

Dragalin s-a arătat optimistă și pentru că în primele patru luni de când estet în fruntea Procuraturii Anticorupție au fost puse pe rol și cazuri de corupție mare.

„Procurorii au reușit să termine cazuri cum ar fi cel al ex-președintelui țării, al procurorului general suspendat, al ex-directorului SIS. Pentru mine e un semn că PA și instituțiile cu care lucrează au reușit să trimită un mesaj în societate că intenția este de a trece la dosare mari și că legea e aplicată tuturor, inclusiv la cel mai înalt nivel. Nu există încă condamnări finale, dar asta durează, pentru că trebuie respectate procedurile”, a mai spus Veronica Dragalin.

Cu toate acestea, Dragalin consideră că până acum rezultatele livrate de PA și CNA nu sunt suficiente: „Nu am avut suficiente rezultate în dosarele mari de corupție – condamnări sau confiscări. Una dintre cauze este faptul că PA și CNA trebuie să se ocupe de toate sesizările care ne vin, inclusiv dosarele în care e vorba de o mită de 200 de lei, și astfel nu ne putem concentra pe dosarele mari”.

„E nevoie de modificarea legii legate de cum este definită corupția mare și care sunt competențele CNA și PA. Acestea trebuie să se ocupe de cazuri de rezonanță și de corupție mare, de cazuri în care sunt implicați factori politici. Trebuie să elaborăm acest mecanism pentru a avea impact”, a precizat ea.

Pedro Gomes Pereira, expert în domeniul recuperării activelor și prevenirii și combaterii corupției, a criminalității organizate și a spălării banilor

Dragalin a explicat și că apreciază foarte mult și ce fac jurnaliștii pentru combaterea corupției, dar că autoritățile nu pot spune chiar tot ce știu și ce fac, pentru a nu prejudicia anchetele, menționând că, în 2022, Procuratura Anticorupție a început șase dosare penale în baza articolelor publicate de presă.

Recuperarea bunurilor infracționale, o misiune dificilă

Prezent online la Forumul Integrării Europene, **Pedro Gomes Pereira**, expert în domeniul recuperării activelor și prevenirii și combaterii corupției, a criminalității organizate și a spălării banilor, a declarat că există cunoștințele necesare la nivelul unor decidenți în instituțiile publice de la Chișinău pentru combaterea corupției și recuperarea activelor.

„La nivel operațional există voință, însă la nivel de legiuitor, anterior dar și acum, unele decizii politice pot arăta o dorință limitată, a declarat Pedro Gomes Pereira. El a precizat că voința politică de la Chișinău este încă insuficientă și că se pot face

mult mai multe lucruri în direcția reformării sistemului.

„Asta duce la ideea că e nevoie de depolitizarea procesului de recuperare a activelor. Am avut o mulțime de dosare – laundromatul, furtul miliardul, chestiuni care au implicații profunde politice și unde recuperările merg extrem de greu. Publicul spune că „noi dorim capii, ca ei să ajungă la răcoare”. Or la capitolul recuperare nu s-a mers prea departe”, a explicat el.

Expertul internațional mai spune că recuperarea activelor durează ani – în cazul fiului unui fost demnitar de stat care locuiește în Marea Britanie procesul a pornit în 2017, după care activele au fost recuperate în 2021. Dar poate dura și mai mult, chiar decenii.

„Mai există și aspectul că procesul de recuperare a bunurilor infracționale trebuie făcut corect. Există multe instituții care se ocupă de recuperarea activelor. Trebuie evaluat și revizuit întreg sistemul de recuperare pentru a-l face mai eficient”, a concluzionat Pedro Gomes Pereira.

Vadim Vieru, Avocatul asociației Promo Lex

Între triumfalism și realizări

Avocatul asociației Promo Lex, **Vadim Vieru**, a avut un discurs mai acid la adresa autorităților și a procesului general de luptă cu corupția.

„Discursurile reprezentanților guvernării sunt triumfaliste, guvernarea nu-și recunoaște greșelile, chiar dacă nu le face din rea intenție. Avem suficiente precedente negative care, dacă se schimbă guvernarea, vor fi aplicate pentru contrareforme. Și avocații nu vor ca la fiecare schimbare a guvernării și fie un nou procuror general și regrese în justiție”, a declarat Vadim Vieru.

El a mai precizat că în cazul judecătorilor, avocații sunt primii lor aliați, și atunci când președintele Maia Sadu nu a confirmat pe post unii judecători în 2022, mesajele nu au fost înțelese de către toată lumea. „Odată ce termenul de cinci ani este anulat, acest mecanism constituțional este folosit pentru a nu numi anumiți judecători. Este adevărat că mulți dintre ei nu meritau să ajungă numiți,

greșească flagrant în procedurile pe care le execută”, a spus el.

La rândul său, **Lilia Zaharia**, directoare executivă la Transparency International-Moldova, a declarat că mersul unor procese în zona de justiție este foarte lent. „Nu văd suficiente rezultate și cazuri concrete de corupție ajunse în justiție, nici în trecut, nici acum. Oamenii vor rezultate palpabile, nu doar modernizarea clădirilor”, a declarat Lilia Zaharia.

Ea a precizat că ar fi bine că și autoritățile să lucreze în ritmul jurnaliștilor și să vină cu rezultate concrete. „Societatea civilă, autoritățile și jurnaliștii trebuie să lucreze în tandem pentru a putea avea rezultate în combaterea corupției la nivelul societății [...] Dudaia presa despre vacanțele de lux ale fostului președinte Igor Dodon, dar s-a venit cu un act de constatare de neîncepere a urmării penale. Trebuie să existe reacții prompte, nu doar atunci când le convine celor de la putere, indiferent de culoarea lor politică”, a concluzionat Lilia Zaharia.

Lilia Zaharia, directoare executivă la Transparency International-Moldova

Reforma sectorului de securitate și apărare: priorități strategice

În cadrul celui de-al treilea panel al Forumului Integrării Europe a Republicii Moldova, invitații au discutat despre problemele de securitate și apărare ale țării create de invazia rusă din proximitate, în Ucraina. Cu o armată subfinanțată și nemodernizată de peste 30 de ani de zile, Republica Moldova are puține opțiuni militare de a se apăra singură. Mai mult, propagandă pro-rusă a lucrat intens pentru a distorsiona sensul neutralității militare care împiedică astăzi Republica Moldova să ia o opțiune spre cea mai puternică alianță militară a momentului – NATO.

Anatolie Nosatîi, ministrul Apărării al Republicii Moldova

Ministrul Apărării al Republicii Moldova, **Anatolie Nosatîi**, a declarat că neutralitatea Republicii Moldova nu poate da garanții de securitate. El a explicat că mărirea cu aproape 70% a bugetului destinat apărare până la 0,56% din PIB nu este una foarte mare și că ar fi nevoie de 1-2%, sau 6-12 miliarde de lei pe an [circa 300-600 milioane de euro].

„Creșterea bugetului pentru apărare pentru anul viitor este salutară, pentru că atâta timp cât suntem neutri, trebuie să avem grijă de securitatea noastră. Însă un buget militar normal ar trebui să fie de 1-2 la sută din PIB, timp de 5-7 ani, ca să fie schimbări vizibile. Dacă

considerăm că alocarea a 0,56% din PIB față de cele 0,3% care deja sunt schimbă lucrurile, greșim”, a declarat oficialul.

El a mai spus că banii alocați în plus în 2023 vor fi cheltuiți pe apărarea spațiului aerian al Republicii Moldova. „Dar dacă alocăm azi banii pentru un sistem antiaerian, îl vom primi cel mai devreme într-un an jumate”, a declarat Anatolie Nosatîi.

Ministrul a mai spus că amenințările de securitate de ordin extern sunt în primul rând războiul de pe teritoriul Ucrainei. „Datorită sacrificiului și devotamentului

ucrainenilor, situația de pe front s-a stabilizat, dar efectele colaterale se simt și la noi – avem violarea spațiului aerian, cu afectarea teritoriului nostru. Alt efect este fluxul de refugiați, dar și problemele energetice și economice. În plan intern sunt amenințări care țin de regimul separatist transnistrean, prezența trupelor ruse și depozitul de la Cobasna. Nu putem neglija și riscul declanșării unui conflict intern de către forțe interesate de destabilizarea situației”, a mai explicat oficialul.

Republica Moldova este contribuitor la securitatea internațională încă din 1997, iar peste 1.000 de militari moldoveni au participat la misiuni internaționale de menținere a păcii, inclusiv în cadrul ONU și discutăm despre extinderea numărului de militari care să participe la aceste misiuni.

„Astfel, Republica Moldova demonstrează că nu este doar consumator, dar și contribuitor la securitatea internațională”, a mai spus el.

Modernizarea SIS după calapod occidental

Directorul Serviciului de Informații și Securitate (SIS), **Alexandru Musteață**, a declarat în cadrul Forumul că SIS trebuie să devină un serviciu modern și performant și că actuala conducerea lucrează în acest sens.

El a precizat că, în prezent, SIS se ocupă de prinderea contrabandei și caută spioni străini, iar imaginea sa negativă se trage încă de pe vremea KGB-ului sovietic.

Alexandru Musteață, directorul Serviciului de Informații și Securitate (SIS)

„Se impune o reformare în care SIS să devină focusat pe identificarea și prevenirea riscurilor. Așa cum se întâmplă de exemplu în țările baltice, care publică periodic rapoarte analitice privind riscurile de securitate din regiune”, a declarat directorul SIS, Alexandru Musteață, în cadrul celui de al treilea panel al Forumului de Integrare Europeană a Republicii Moldova. „Reformarea unei instituții ia timp, iar legislația Republicii Moldova a fost făcută pentru timpuri de pace, ceea ce nu e cazul în situația actuală. Iată de ce este necesară revizuirea legislației care ține de sectorul de securitate,” a mai spus oficialul.

Alexandru Musteață a mai vorbit și despre necesitatea luptei cu dezinformarea în contextul războiului purtat de Rusia în Ucraina. „Dezinformarea și propaganda pot fi limitate, dar e nevoie și de o comunicare pro-activă, un fel de „ofensivă” din partea autorităților, pentru a explica cetățenilor de ce se fac anumite lucruri și unde vrem să ajungem”, a declarat el.

Efectele dezinformării și crearea de realități paralele

Consilierul prezidențial în domeniul apărării și securității naționale și secretar

al Consiliului Suprem de Securitate, **Dorin Recean**, a vorbit despre cum dezinformarea poate distorsiona realitatea și cât de nociv este acest efect în rândul cetățenilor Republicii Moldova, unul dintre cele mai puțin reziliente state ex-sovietice în fața războiului hibrid.

„Cum pot fi explicate cetățenilor problemele ce țin de securitate, de reziliență față de propagandă? Prima problemă este că în societate nu se prea înțelege ce înseamnă neutralitatea. În societate nu este foarte clar ce trebuie

să apărăm. Nu ne ajută nici faptul că nu avem încă o identitate. Parțial, noua Strategie a securității naționale se va axa și pe dezvoltarea economică, menită să creeze un sentiment de securitate pentru cetățean, dar și pentru agenții economici, a declarat Dorin Recean.

El a pledat pentru investiții în zona apărării și modernizarea instituțiilor de forță cu atribuții în acest domeniu extrem de important, mai ales în contextul actual regional.

„În bugetul pentru 2023 armata națională primește mult mai mulți bani, cu 35 milioane de euro. 32 de ani Armata națională a fost ignorată. De SIS toți guvernării s-au temut. Da, noi trebuie să dezvoltăm instituții puternice în domeniul apărării și securității”, a mai spus el.

Oficialul a adăugat că la fel s-a acționat și în cazul conflictului transnistrean. „De ce în 30 de ani de când există regiunea separatistă energia electrică pentru Republica Moldova, țară cu aspirații europene, a venit din această regiune separatistă? Și acum am ajuns să depindem tot de energia de acolo,

Dorin Recean, consilierul prezidențial în domeniul apărării și securității naționale și secretar al Consiliului Suprem de Securitate

Natalia Albu, directoră executivă a Platformei pentru Inițiative de Securitate și Apărare

de ce? Răspunsul este unul – corupția. Trebuie să explicăm cetățenilor și să facem presiuni pentru a-i convinge să trimită în Parlament formațiuni politice care să aloce banii corect, inclusiv în domeniul securității și apărării”, a concluzionat Recean.

Schimbarea percepțiilor despre armată

Directoare executivă a Platformei pentru Inițiative de Securitate și Apărare, **Natalia Albu**, a declarat în cadrul evenimentului că cetățenii caută informații despre securitate, dar nu găsesc informații relevante în domeniu, ceea ce lasă mult loc de dezinformare și manipulare.

„Mai ales în domeniul securității, unde informațiile sunt foarte sensibile. În special la nivelul minorităților etnice avem un colaps pe dimensiunea apropierea de UE – oamenii consideră că trebuie să ne apropiem de Rusia. Timp de 30 de ani a vorbit doar despre statutul de neutralitate, în loc ca acesta să fie întărit”, a spus Natalia Albu.

Experta a precizat că cetățenii nu au încredere în armată, deși acum câțiva ani armata era pe locul doi după biserică. „Acest lucru este din cauza

războiului din Ucraina. Dar oamenii încep să înțeleagă că este nevoie de dezvoltarea armatei pentru a asigura securitate, nu cred însă că acest lucru se poate face suficient de repede,” a declarat Natalia Albu.

Pe de altă parte, **Rufin Zamfir**, expert al Centrului Euro-Atlantic pentru Reziliență din România, a declarat în cadrul Forumului că fără un climat de securitate la Chișinău, nici partenerii occidentali – România, UE și NATO - nu sunt în siguranță.

„Vulnerabilitățile de securitate ale Republicii Moldova au ieșit la suprafață

odată cu războiul declanșat de Rusia și Ucraina. Conștientizarea amenințărilor și vulnerabilităților la nivelul elitelor este un bun început pentru a schița o strategie de securitate, unde să se țină cont și de dialogul cu partenerii – statele occidentale, NATO și UE. Experiența vestică este ceva ce poate veni în sprijinul Republicii Moldova”, a declarat Rufin Zamfir.

El a precizat că Republica Moldova este un stat supus unui mix de crize și de factori de stres extern, iar războiul deschis pornit de Rusia în 24 februarie 2022 doar le-a scos din nou în față. „Acești factori de stres nu sunt noi. Printre factorii de risc sunt postura agresivă pe care a avut-o Rusia față de Republica Moldova. Nu e nimic nou nici prezența unor actori distructivi în interiorul țării, unii infuzați politic, dezinformarea și un mediu informațional complicat. Este un mix de factori de stres care pune Republica Moldova într-o poziție destul de dificilă – așa se vede de la București”, a spus el.

Expertul a mai precizat că România se raportează la Republica Moldova ca la un stat-soră care are nevoie de ajutor și sprijin, iar poziția României în UE și NATO favorizează acest transfer de experiență.

Rufin Zamfir, expert al Centrului Euro-Atlantic pentru Reziliență din România

Între înarmare și alianțe: opțiuni de securitate pentru Chișinău

Lectorul în studii de securitate la Colegiul Baltic de Apărare, **Dumitru Mînzărari**, a precizat că în discuția despre neutralitate din spațiul public este ignorată adesea ideea că un stat poate să-și asigure securitatea fie prin înarmare, fie prin aliere în alianțe militare.

„Statele mai bogate preferă înarmarea sau roluri de frunte în alianțe. Statele sărace sunt nevoite să apeleze la alianțe. Republica Moldova este țară săracă și cu resurse mici. Deci, e simplu – dacă nu avem resurse pentru apărare, singura soluție este Alianța,” a declarat Dumitru Mînzărari.

El a mai precizat că atunci când se spune că populația nu este de acord cu schimbarea statutului de neutralitate, este un argument speculativ și de suprafață.

„Populația nu este de acord nici cu faptul că are salarii mici sau că plătește impozite. Trebuie să se discute cu

Dumitru Mînzărari, lectorul în studii de securitate la Colegiul Baltic de Apărare

societatea și să se explice de ce aceste lucruri sunt necesare. Primirea armelor letale de către armata națională nu este un lucru rău. La fel și mobilizarea, care să pregătească cetățenii pentru apărare. Aceste lucruri trebuie discutate în spațiul public”, a mai spus Dumitru Mînzărari.

El a mai afirmat că principalele amenințări de securitate cu care se confruntă Republicii Moldova acum sunt războiul convențional din partea Rusiei și riscul răsturnării guvernului

prin mecanisme hibride. Iar războiul informațional este un mecanism de sprijin pentru amenințările de mai sus.

„Acum, când Ucraina poartă război cu Rusia, trebuie să existe o mentalitate de criză din partea conducerii Republicii Moldova – nu poți să operezi ca și cum ai face-o pe timp de pace. Dacă statul își pierde capacitatea de a asigura securitatea cetățenilor, ar pierde și capacitatea de a menține economic țara”, a concluzionat Mînzărari.

Opiniile exprimate de experți în cadrul editorialelor nu reflectă în mod necesar punctul de vedere al Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) și al Asociației pentru Politică Externă (APE).